

С.П. ШТЕЛИК,
суддя Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ

ІНСТАНЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Ключові слова: *інстанційність, інстанція, суд першої інстанції, суд апеляційної інстанції, суд касаційної інстанції, теорія систем.*

Положення Конституції України відображають фундаментальні принципи формування судової системи та її діяльності. За визначенням ч. 1 ст. 125 Основного Закону такими принципами визначено територіальність і спеціалізацію. Крім цього, у правовій державі судочинство має бути побудовано на демократичних засадах, у яких відображаються політико-правові ідеї, погляди носія влади й суверенітету – народу – на право як соціальну цінність. Демократичність цих засад полягає в тому, що, закріплені в нормах права, вони забезпечують здійснення правосуддя тільки судом, на засадах рівності громадян перед законом і судом, одноособовості і колегіальності розгляду справ, незалежності суддів і підкорення їх лише закону, гласності судового процесу та його повного фіксування технічними засобами, державної мови судочинства. Широкі й реальні процесуальні права учасників правовідносин, надійні гарантії їх реалізації, доступність і простота судочинства, мінімізація судових інстанцій дозволяють кожній зацікавленій особі реалізувати право на звернення за судовим захистом, надане Конституцією України. Отже, в засадах відображено демократичні риси й загальну спрямованість права та його найважливіших інститутів.

Ідеї і погляди народу України мають реалізовуватися в завданнях і меті правосуддя у цивільних, кримінальних, адміністративних і господарських справах та його організаційній побудові. Всі вони взаємопов'язані й у сукупності становлять єдину систему. Кожна з них відіграє самостійну роль, характеризує галузь законодавства в цілому, але між ними наявні взаємозв'язок і взаємодія, які визначено єдністю мети й завдань судочинства. Дія однієї засади зумовлює дію інших, але кожна із засад не може існувати відокремлено від системи загалом, оскільки зміст окремих із них розкривається з урахуванням змісту інших. Тому виникає необхідність спрямувати дослідження щодо дотримання правил загальної теорії систем з урахуванням побудови системи судів загальної юрисдикції в інстанційному розумінні.

На конституційному рівні інстанційність прямо не передбачена серед принципів побудови системи судів загальної юрисдикції та засад судочинства, але визначена у приписах ч. 1 ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Таким чином законодавець допустив буквальне розширення кількості конституційних принципів побудови системи судів загальної юрисдикції, додавши до

територіальності і спеціалізації ще один принцип – інстанційність. На нашу думку, виникнення такої ситуації стало можливим шляхом тлумачення норм Конституції України, які визначають основи функціонування судової влади загалом.

Виходячи з того, що за змістом ч. 2 ст. 124 Основного Закону юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, конституцієдавець, окреслюючи загальні напрями побудови системи судів загальної юрисдикції, у ч. 1 ст. 125 вказує на застосування принципів територіальності і спеціалізації в контексті архітектоники, що обумовлює співвідношення її головних і другорядних елементів. Спрямовуючи дослідження в такому руслі, стверджуємо, що головними елементами системи судів загальної юрисдикції є судові органи, які відповідно до ч. 3 ст. 124 Конституції України уповноважені здійснювати судочинство. Про це свідчить і власне назва розділу VIII «Правосуддя» Основного Закону та покладення здійснення судових функцій на відповідні суди.

Ч. 2–4 ст. 125 визначають ланки судів, що вправі здійснювати правосуддя, до яких віднесено місцеві, апеляційні, вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд України. Виходячи з того, що правосуддя здійснюється виключно судами, а делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються, Основний Закон у ст. 129 визначає основні засади судочинства. Однією із таких засад є передбачене п. 8 ч. 3 вказаної статті забезпечення державою апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом. Таким чином нормативне поєднання змісту приписів ч. 1 і 3 ст. 124, ст. 125 та п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України дають підстави стверджувати про існування принципу інстанційності як одного із принципів побудови системи судів загальної юрисдикції. На наш погляд, саме такі міркування спонукали законодавця ви-

значити у ч. 1 ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» поряд із принципами територіальності і спеціалізації також і принцип інстанційності.

За змістом ч. 1 ст. 125 Конституції України судові органи (установи) складають систему судів загальної юрисдикції (звичайно, без урахування функціонування Конституційного Суду України, який до цієї системи не належить). Існує ціла низка галузей знання, що розглядають системи як об'єкти своєї уваги. Наприклад, теорії відкритих, стохастичних, антагоністичних, простих, складних систем, систем, що самоорганізуються тощо [2, 44–50]. Але все це окремі випадки загальної теорії систем. Як зазначив американський вчений Л. фон Берталанфі – один із засновників сучасної загальної теорії систем, система – це набір взаємодіючих елементів, структура, в якій елементи якимось чином діють один на одного (взаємодіють) [16, 44].

Але чи достатньо даної дефініції для того, щоб відрізнити системний об'єкт від несистемного? Очевидно ні, тому що в будь-якій структурі пасивно або активно її елементи так чи інакше діють один з одним (індукують, поглинають, контролюють, перевіряють тощо). У науковій літературі існує велика кількість дефініцій поняття «система» і в кожному з них відображається яка-небудь властивість систем. Наведене свідчить про те, що по суті дотепер немає однозначного його визначення. Існуючі дефініції поняття «система» за змістом є визначеннями наслідків, які випливають із його визначення. Тому повноцінного визначення поняття «система», імовірно, немає, оскільки будь-які властивості систем в остаточному підсумку пов'язані з поняттям мети, позаяк будь-яка система відрізняється від інших систем сталістю своїх дій, а прагнення зберегти цю сталість є визначальною якістю будь-якої системи [12, 77–78].

Будь-яка система завжди призначена для чогось, цілеспрямована і служить для досягнення якоїсь певної мети, оскільки

мета ставиться не тільки перед кожною системою, а поза залежністю від її складності. Проте у кожному визначенні системи практично відсутнє поняття мети, хоча саме вона є системоутворюючим фактором. Тому не існує систем без мети і для її досягнення група відповідних елементів поєднується в систему та діє, а сама її цілеспрямованість визначається вимогами того, що може робити даний об'єкт. Отже, під системою розуміється комплекс вибірково залучених елементів, які взаємодіють для досягнення відповідного результату на основі системоутворюючого фактора. На нашу думку, таке визначення поняття «система» наближене до системи правосуддя та до її правильного узагальненого розуміння, оскільки в нього вкладається система судів у сенсі їх прямого призначення – вирішення правових конфліктів та окреслюються стадії судочинства.

Виходячи із наведених міркувань, в аспекті інстанційної побудови системи судів загальної юрисдикції необхідно вказати, що: 1) елементами судової системи є відповідні суди, визначені нормами Конституції України – місцеві, апеляційні, касаційні та Верховний Суд України; 2) взаємодія ланок судів можлива виключно в інстанційному (процесуальному) аспекті, що призводить до поділу судів на нижчі і вищі; 3) необхідність вирішення спору по суті, а також забезпечення апеляційного та касаційного оскарження судових рішень створює потребу організації судових інстанцій, сутність діяльності яких істотно відрізняється за завданнями, обсягом повноважень та місцем у системно-інстанційному розташуванні; 4) визначеній стадії судового процесу відповідає окрема судова інстанція, яка вирішує правовий спір по суті, компетентна переглянути судові рішення в апеляційному або касаційному порядку (без урахування перегляду судових рішень Верховним Судом України та за нововиявленими обставинами); 5) системоутворюючим фактором є необхідність захисту судом прав і свобод людини;

б) результатом взаємодії судових інстанцій є врегулювання суспільних правовідносин шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур.

Приписи чинних міжнародно-правових документів передбачають необхідність функціонування у кожній національній судовій системі не менше двох судових інстанцій, але, як правило, створюються і функціонують три таких інстанції. У науковій літературі вважається коректним використання термінів «суд першої інстанції», «суд другої інстанції», «суд третьої інстанції». В такому розумінні потрібно погодитися з І.В. Назаровим, який вказує на те, що зазначені поняття можуть визначати не суд як постійну структурну складову судової системи, а як склад суду або судовий орган, що розглядає конкретну справу у певний час [7, 121–125]. На наш погляд, таке твердження має право на існування, оскільки той самий склад або судовий орган може вирішувати спір як суд іншої інстанції.

Початком вирішення спору у судовому порядку є його розгляд судом першої інстанції. Згідно із ст. 22 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судом першої інстанції визначено місцевий суд, на який покладено розгляд справ, віднесених процесуальним законом до його підсудності. Відповідно до встановлених судових юрисдикцій місцеві суди поділяються на загальні, господарські та адміністративні. Разом із тим, законодавець так і не спромігся довести до кінця поділ судових органів за ознакою їх галузевої спеціалізації. На рівні місцевого суду залишилися невирішеними питання щодо розгляду по першій інстанції переважної більшості спорів.

Покладаючи на місцеві загальні суди обов'язок здійснити правосуддя у цивільних, кримінальних, адміністративних справах та справах про адміністративні правопорушення, маємо ситуацію, за якої уже на початковій стадії судочинства закладено протиріччя. Сутність його полягає,

перш за все, у змішуванні різних категорій справ в одній судовій інстанції, зокрема першій. На нашу думку, це викликано ігноруванням основних принципів цивільного судочинства – особа проти особи, та адміністративного – особа проти держави, а також нерозумінням того, що такий підхід збільшує суддівське навантаження, зменшення якого є ключем до пропорційного ведення судового процесу [9, 344].

Добре відомі правникам законодавчі «перекидання» справ про соціальні виплати із цивільної до адміністративної юрисдикції і навпаки створюють не тільки додаткові перешкоди громадянам у сенсі доступності правосуддя, але й руйнують усталені правила предметної підсудності справ та, як наслідок – інстанційної побудови судової системи. В аспекті функціонування місцевих судів як судів першої інстанції у сучасний період проведення судової реформи особливо гостро постала проблема чіткого визначення поняття предметної підсудності як однієї з основ встановлення і розмежування влади суду та кола справ, що підлягають розгляду визначеною судовою ланкою, зокрема місцевим судом.

Неоднозначність розуміння предметної підсудності в юридичній літературі призвела до різного її тлумачення, а особливо щодо співвідношення з іншими процесуальними інститутами та видами підсудності. На думку вітчизняного дослідника С.В. Оверчука, результатом цього стало помилкове застосування в сучасному законодавстві інституту підсудності в цілому та теоретична невизначеність його сутності [13, 11].

Науковці дореволюційної Росії вказували на те, що на предметну підсудність покладається функція розмежування компетенції суду з іншими установами. Зауважимо, що теорія процесу того часу не розрізняла поняття підсудність та підвідомчість. Так, М.М. Розін фактично урівнював поняття «предметна підсудність справ» та «предметне відомство судів» [14, 442]. Відповідно термін «підсудність» часто

замінювався термінами «підвідомчість», «відомство». У свою чергу, видатний процесуаліст І.Я. Фойницький, розглядаючи предметну підсудність у широкому сенсі, зазначав, що властивості діяння розмежовують відомство кримінальних судів, до яких належать тільки діяння, що підлягають покаранню, від відомства установ кримінальних судів та від надзвичайних і судів цивільних. Крім того, ним (відомством – С.Ш.) інколи обмежується відомство кримінальних судів загальних від надзвичайних, вищих – від нижчих [11, 92]. Надто широке розуміння підсудності панувало і в радянський період, але насамперед у сфері цивільного судочинства, оскільки у кримінальному судочинстві застосовувалося виключно поняття підсудності [1, 119].

Таким чином, загальний принцип визначення предметної підсудності стисло можна сформулювати так: суди нижчої судової ланки (місцеві) як перша інстанція розглядають усі справи, крім тих, що за законом підсудні вищим судам (апеляційним, касаційним) як судам вищих інстанцій. Разом із тим, питання розмежування підсудності цивільних і господарських, господарських та адміністративних справ потребує додаткового вивчення і нагального вирішення.

Отже, суд першої інстанції – це суд, який уповноважений приймати рішення по суті тих питань, які мають місце у судовій справі. За таких міркувань ст. 21 і 22 Закону України «Про судоустрій і статус судів», а також відповідними нормами процесуального законодавства визначено, що як суди першої інстанції діють усі місцеві суди (районні, районні у містах, міські, міськрайонні, господарські суди Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, окружні адміністративні суди Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя). Однак як виняток, у визначених процесуальним законом випадках Вищий адміністративний суд України у порядку ст. 171¹ КАС України розглядає по першій інстанції справи щодо

оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Також до Вищого адміністративного суду України як суду першої інстанції відповідно до ст. 172 КАС України можуть оскаржуватися рішення, дії чи бездіяльність Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів чи всеукраїнського референдуму.

Крім того, усі інші питання, пов'язані з діяльністю Центральної виборчої комісії, зокрема, її дії або бездіяльність, а також дії або бездіяльність члена цієї комісії оскаржуються до Київського апеляційного адміністративного суду, який діє як суд першої інстанції. Очевидно, що інстанційна побудова адміністративних судів потребує ретельного вивчення на предмет її реформування та приведення системи адміністративних судових інстанцій до єдиного знаменника з урахуванням конституційних положень щодо забезпечення апеляційного та касаційного оскарження судового рішення.

Класична теорія перевірки судових рішень, яка лежить в основі побудови судових інстанцій в Україні, доводить, що кожна заінтересована особа має право на перегляд її справи судом вищої інстанції. Саме для цього у переважній більшості країн створюється механізм апеляції. Сучасна практика побудови судових систем свідчить, що на вершині судової ієрархії може знаходитися не один, а кілька судових органів. Так, досить типовим для судових систем країн Європи є наявність найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції, а також організаційно відокремленого єдиного органу конституційної юрисдикції та вищого органу в системі адміністративної юстиції, рішення якого оскарженню не підлягають. Усі вказані судові установи мають статус вищих судових органів країни.

Теорією судового права виокремлюються дві форми апеляції: повна і неповна.

Неповна апеляція означає перегляд рішень судів першої інстанції на підставі лише тих фактичних даних, які були встановлені на основі доказів, наданих учасниками процесу в суді першої інстанції, без права надання нових матеріалів до суду апеляційної інстанції. Тому, якщо наявних у справі матеріалів недостатньо для вирішення питання законності і обґрунтованості рішення суду першої інстанції, то суд апеляційної інстанції повертає справу для нового розгляду до цього ж суду.

При повній апеляції особи, які беруть участь у справі, можуть надавати в апеляційному суді, поряд з раніше дослідженими, нові матеріали. За такої форми апеляції суд при розгляді скарги не вправі повернути справу для нового розгляду до суду першої інстанції, а повинен сам постановити нове рішення. Отже, при повній апеляції здійснюється перевірка правильності розгляду і вирішення судом першої інстанції справи, а при неповній – перевірка рішення (вироку).

Виходячи з наведеного, в апеляційній інстанції суд може перевірити справу або у повному обсязі, не обмежуючись вимогами скарги, або лише в обсязі вимог апеляції. При створенні інститутів перегляду судових рішень західноєвропейські держави виходили з принципу *tantum devolutum quantum appellatum*: скільки скарги – стільки й рішення. Відображенням цього правила, на думку В.А. Кройтора, стали відповідні приписи у законодавстві країн, згідно з нормами якого апеляційна інстанція перевіряє правильність рішення першої інстанції стосовно особи, що подала скаргу, і лише щодо тієї ч. рішення, яка оскаржена [5, 429].

В Україні до введення апеляційного порядку другою інстанцією була касаційна. На суд касаційної інстанції покладался обов'язок перевірити законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції у повному обсязі як в оскарженій, так і в неоскарженій частині, як відносно осіб, котрі подали скарги, так і відносно тих, які скарги не подавали. Тобто касаційна

інстанція мала значні ревізійні повноваження. Після запровадження як другої інстанції апеляційної обсяг перегляду був визначений у процесуальному законодавстві по-різному. З цього приводу влучно висловився І.С. Марочкін, який зауважив, що якщо цивільне процесуальне законодавство, виходячи з диспозитивності цивільного судочинства, повністю втілює принцип пов'язаності суду вимогами скаржника, то кримінально-процесуальне законодавство, реалізуючи принцип публічності, залишило суду можливість вийти за межі апеляції, якщо її розгляд дає підстави для прийняття рішення на користь осіб, щодо яких апеляції не надійшли. У такому випадку апеляційний суд зобов'язаний прийняти таке рішення [10, 92]. Отже, реалізоване у вітчизняному судочинстві апеляційне провадження, що відбувається в суді апеляційної інстанції, є змішаним, тобто містить елементи як повної, так і неповної апеляції, вид якої залежить переважно від змісту апеляційної скарги та сформульованих у ній вимог.

Аналіз конституційних принципів судочинства, зокрема законності та обґрунтованості, сутність яких випливає із змісту ст. 8 і 19 Конституції України, вказує на їх відмінність у правовій природі, водночас підтверджуючи, що у широкому розумінні необґрунтоване рішення не може бути законним, а законне – необґрунтованим. Це свідчить про їх незмінну єдність і взаємозалежність [3, 86]. Таким чином, за результатами касаційного оскарження судових рішень у справах загальної юрисдикції, яке відповідно до Конституції України і Закону України «Про судоустрій і статус судів» здійснюється вищими спеціалізованими судами як судами касаційної інстанції, що мають визначений конституційний статус, повинні ухвалюватися саме законні й обґрунтовані рішення та відповідати їх повноваженням у напрямі реалізації положень законодавства.

Загалом у вітчизняній правовій системі механізм перегляду судових рішень у каса-

ційному порядку, під час якого судові акти перевіряються на відповідність вимогам матеріального і процесуального права, залежить від комплексу об'єктивних і суб'єктивних факторів, пов'язаних з апробацією політико-правових концепцій у напрямі комплексного реформування органів правосуддя. У цьому аспекті важливе значення має вплив нормотворчих стандартів європейського судочинства, заснованих, зокрема, на положеннях Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, ратифікованої Україною 17 липня 1997 р., а також на прецедентній практиці Європейського суду з прав людини. Зокрема, ст. 6 Конвенції проголошує право особи на справедливий і публічний розгляд її справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, а також принцип верховенства права із притаманною для нього правовою визначеністю (*legal certainty*), яка, перш за все, вимагає, щоб факт остаточного вирішення спору судом ніколи і ніким не ставився під сумнів [4, 11].

Касація як інститут перевірки судових рішень, зокрема, у цивільному судочинстві в його модернізованому вигляді була запроваджена Законом України «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України» від 21 червня 2001 р. Цей процес відбувався на тлі реалізації приписів Концепції судово-правової реформи, прийняття Конституції України і закінчення строку її перехідних положень щодо необхідності приведення визначеного масиву законодавства у відповідність до встановлених нею вимог. Запропонована модель касаційного оскарження істотно відрізнялася від попередніх моделей перегляду судових рішень. За своєю правовою природою вона мала деякі риси апеляції, яку, як відомо, за радянського періоду було ліквідовано, і лише у 1996 р. відновлено у нормах ст. 129 Конституції України.

Нормативним окресленням касації в науковій літературі визначено проведення «малої судової реформи» 2001 р., за резуль-

татами якої в чинному на той час Законі України «Про судоустрій України» касаційною інстанцією визначався Касаційний суд України. Але зважаючи на фінансові проблеми та проблеми юридичного характеру він фактично не запрацював, а законодавчі положення в ч. створення і діяльності єдиного суду касаційної інстанції було визнано неконституційними [15, 795]. Тому, на думку вітчизняних дослідників, наслідком змін і перерозподілу повноважень у системі судів загальної юрисдикції мала б стати процесуальна «чистота» Верховного Суду України та визначення його з урахуванням європейського досвіду організації судових органів як єдиного суду касаційної інстанції.

Відповідно до принципів територіальності і спеціалізації та на виконання приписів Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в Україні створена система судів загальної юрисдикції, що складається із судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій із процесуально визначеною можливістю перегляду Верховним Судом України рішень суду (судів) касаційної інстанції відповідної юрисдикції. Вищими судовими органами серед спеціалізованих судів визначено відповідні вищі спеціалізовані суди. Отже, з аналізу змісту чинного законодавства вбачається, що в Україні діє двоступенева система оскарження судових рішень, відповідно до якої судові рішення, що не набрали законної сили, можуть бути переглянуті в апеляційному порядку, а судові рішення, що набрали законної сили, – в касаційному [6, 100].

Практика діяльності Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ як судів касаційної інстанції показує, що, на жаль, проблеми функціонування касаційного суду, незважаючи на законодавчі новели Закону України «Про судоустрій і статус суддів», залишилися тими ж. Зокрема, часто особа в очікуванні судового захисту здійснює екскурсії по юрисдикціях не лише в суді першої інстан-

ції, а й апеляційної та касаційної інстанцій, при цьому недобросовісно використовуючи надане їй ст. 129 Конституції України та ст. 14 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» право на оскарження судового рішення в апеляційному та касаційному порядку. В цьому аспекті своєрідним бар'єром можуть стати приписи Закону України «Про судовий збір». Крім того, на думку С.В. Глушенко, імперативно правове положення про можливість касаційного перегляду судових рішень проголошує одну з конституційних засад судочинства в Україні та закріплює можливість особи розглянути її спір ще раз у випадку винесення незаконного та необґрунтованого рішення [3, 90].

Констатуємо, що функціонування судів касаційної інстанції та процедура касаційного перегляду судових рішень є малоефективними, оскільки єдині наукові та концептуальні підходи дотримано лише в сенсі перегляду рішень судів касаційної інстанції Верховним Судом України. Причини такої ситуації полягають у наявності низки невирішених організаційних і методологічних проблем: 1) необмеженість підстав для відкриття касаційного провадження; 2) відсутність «фільтрів» допуску до касації; 3) порушення розумних строків розгляду справ; 4) нечіткість меж розгляду справ судом касаційної інстанції; 5) неналежне забезпечення права на справедливе й ефективне правосуддя в контексті його доступності до суду касаційної інстанції.

Підсумовуючи наведене, логічним є висновок, що інстанційність як принцип побудови системи судів загальної юрисдикції є властивою виключно для організації судової системи. Зазначене обумовлюється необхідністю не тільки вирішення спору по суті, а й перегляду судового рішення в апеляційному та касаційному порядку. Застосування цього принципу унеможливує вирішення спору по суті та перегляд судових рішень однією ланкою системи судів. Це підтверджує необхідність побудови системи судових інстанцій та вказує на те,

що сукупність судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій складають систему судових інстанцій, побудова і функціону-

вання якої лежить у площині застосування правил загальної теорії систем.

Список літератури:

1. Английская судебная система / Р. Уолкер ; пер. : Т.В. Апарова ; отв. ред. и предисл. : Ф.М. Решетников. – М.: Юрид. лит., 1980. – 631 с.
2. *Богданов А.А.* Тектология. Всеобщая организационная наука / [под ред. Л.И. Абалкина, А.Г. Аганбегяна, Д.М. Гвишиани, А.Л. Тахтаджяна, А.А. Малиновского]. – М.: Экономика, 1989. – Кн. 1. – 304 с.
3. *Глуценко С.В.* Касаційне оскарження як інститут перевірки судових рішень в Україні: дис. канд. юрид. наук : 12.00.10 / С.В. Глуценко. – К., 2010. – 263 с.
4. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Застосування в Україні. – К.: Міністерство юстиції України, 2006.
5. *Кройтор В.А.* Защита прав и интересов в суде : научно-практическое пособие / В.А. Кройтор. – 3-е изд., изм. и доп. – Харьков: Эспада, 2002. – 528 с.
6. *Луспенник Д.* Українська модель касаційного оскарження судових рішень у цивільних справах: проблеми та перспективи удосконалення (спрощення) / Д. Луспенник, Н. Сакара // Право України. – 2008. – № 7.
7. Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К.: Істина, 2010. – 488 с.
8. *Назаров І.В.* Значення принципу інстанційності для організації судової системи України та європейських країн / І.В. Назаров // Юридична Україна. – 2009. – № 5.
9. *Оверчук С.В.* Поняття та види підсудності у кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / С.В. Оверчук. – К., 2005. – 20.
10. Організація судової влади в Україні : навч. посіб. / [за ред. І.Є. Марочкина, Н.В. Сібільової]. – Харків: Одиссей, 2007. – 328 с.
11. Советское гражданское процессуальное право : учебное пособие / [под ред. М.А. Гурвича]. – М. : Изд. ВЮЗИ, 1957. – 370 с.
12. *Трубников Н.Н.* О категориях «цель», «средство», «результат» / Н.Н. Трубников. – М.: Наука, 1968. – 198 с.
13. Уголовное судопроизводство: Пособіє кь лекціямь / Н.Н. Розинь. – 3-е изд., пересмотр. – Петроградъ : Изд. юрид. кн. скл. Право, 1916. – 603 с.
14. *Фойницкий И.Я.* Курс уголовного судопроизводства: в 2-х т. / И.Я. Фойницкий. – СПб: Альфа, 1996. – Т. 1. – 1996. – 552 с.; Т. 2. – 1996. – 607 с.
15. Цивільний процесуальний кодекс України : наук.-практ. коментар / [за ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонвої, В.В. Васильченка, Н.Ю. Голубевої]. – Харків: Одиссей, 2009. – 952 с.
16. Bertalanffy L. von. General Systems theory / L. von Bertalanffy. – New York: George Braziller, 1968 – 296 p.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена проблемам инстанционного построения системы судов общей юрисдикции. Оптимальное количество и процессуальное наполнение деятельности судебных инстанций лежат в плоскости реализации общей теории систем и дальнейшего реформирования системы судопроизводства Украины.

SUMMARY

The article analyses theoretical aspects of organization of instance in the formation of the court system of general jurisdiction of Ukraine. The large number of court instance and the filling procedure of the courts lie in the plane of the general systems theory and further reform of judicial system in Ukraine.

*Рекомендовано кафедрою
кримінального процесу та криміналістики*

Подано 27.09.2011.